

«Vos dic no em feu pas l'oferta, / viudeta igual, / que com més em feu l'oferta, / més pena 'm dau!: / Feu-ne *tancà* aquella mina, / muller lleial / --- / que dóna al convent de monges / de Sant Joan», Maragall (C. del Comte Arnau, v. 171).

En l'ús vulgar segueix essent el mot usat pertot: fins a l'Alguer, i totes les illes (eiv.: «*tancà*: cerrar», PzCabtr.), i des del Segura fins a les Corberes i la punta NO. («*tanjá* 'z *úls*, *tanjá* 'l *bestiá*, t. la *finéstra*, *pórta tanjáda de kláu*, Cardós i V. Ferrera, 1932-34), i l'extrema punta de Ribagorça, fins a la zona grisejant d'aragonès: *tanjá la pórta* Fontjanina (1957), *estába tanjáku* Roda d'Isàvena, i no fou fins a Llaguarres (ja tan aragonès com cat.) que vaig començar a oír *ya é* *θεράω* (1957), però encara *tancar* a la Vall de Benasc: «*tancà*: cerrar» (Ferraz, 100), fins a la ribera dreta de l'Éspera: «el bestiar el *tanquen* a les Corts», «quantes güelles mortes! é una feixana *tanjáda*» (les pobres bèsties rellisquen penyes avall), Saünc (1965). Em diuen que figura també en Arnal Caveró, *Vocab. del Alto-Aragonés de Alquézar y pueblos próximos*, però es deu referir a un poble ja de llengua catalana, límit que no passa gaire a l'E. d'Alquézar. Al sector Nord del Capcir hi ha la forma encreuada com a l'Aude: *tampá la porta* (Formiguera, 1960).

S'observa molt nodrida, a muntanya sobretot, i en tots els dominis dialectals l'acc. intr. aplicada als ramats en llurs pletes i jaces; i igual pot funcionar-hi el bestiar com a subjecte que com a objecte sobreentès (ja no sols acusatiu): a la Vall de Lavansa (1963) contaven «a l'Espuga dels Arcs hi *tancaven*» (el feien entrar per guardar-l'hi en aquella caverna), en els espadats del Pedraforca «a les Baumes de la Vila hi *ténken*» (Sales, 1964); i enllà de Vallidigna: «aquestes raberes *tánken* allà barata 'l fem que fan» ('els deixen jeure dins un recinte arruïnàt, a canvi de cedir-ne al senyor la femta que hi deixen, ben rendidora', Barxeta, 1962).

Entre altres accs. més especials de l'ús intr. o absolut es poden esmentar: 'escastar-se en forma indesadherible': «No volia amollar, havia *tancat*, com els cans de bou ['llagastes'] --- cosa tan violenta, que'l públic --- desferrà a viva força en Armando de la seva víctima», MSoliver (*Hostal de la Bolla*, 69.9); 'cloure's el cicle menstrual': «sembla que la pobra senyora ja ha *tancat*, i el seu marit ja no vol saber res amb ella» escrivia Coromines c. 1910, en un informe jurídic sobre una demanda civil, que he tingut a la vista.

Pel que fa a la fesomia del mot, és pertot la mateixa fonemàticament, en les formes de radical àton i en les rizotòniques, car en aquestes la *a* ha descarrilat en è, però només en el NE.: inexactament ho dóna com cat. or., però és inoít (i escarnit) no sols entorn de Bna. sinó pertot des de la latitud del Montseny al Sud, mentre que en canvi això inclou fortament les comarques gironeses (ciutats i tot) sinó també al Ross. i conquestes altes del Llobregat i afluents: «en el Gorg de la Bressola unes roques *ténken* l'aiga» (del riuet Orlina), Rabós d'Emp. (1958); «ellus *ténken* i fora...» Salelles (1960); ja ho hem vist a l'alt Berguedà i arri-

ba fins a la franja xipella de Solsona («*ténko* l *káro*» anoto dels informants de Pinell i de Llobera, quan es disposaven a escoltar-me, 1964).

Si el mot queda tallat bruscament en els límits ponentins, no és pas així en els del Nord. En llengua d'oc *tancar* també rivalitza amb *cloure*: en els trobadors es troba molt menys que aquest mot, i molt menys que en català, però ja n'hi ha algun cas des de c. 1200, i en part amb el mateix sentit cabdal i bàsic, en algun trobador escadusser («qui son cor enclau ni *tanca*», Gavalдан lo Velh) i en el *Ferabror* que no és pas de colorit gaire meridional: «après a fach las portas Floripar be *tancar*», «ven al us de la cambra, si la trobet *tancada*»; en prosa n'hi ha més, Ss. XIII-XIV (Rayn. v, 298; PSW VIII, 53), *tancador* 'estri de *tancar*' en les *Flors dels Sants*, i en la *letra del Prestre Joan*, que potser és de 1200 o pocs anys abans (PSW VIII, 52b); i algun més se'n pot espigolar d'antic «*tancar*, fermer, obstruer» a. 1378 (Pansier, *La L. Prov. à Avignon* III, 162); en les receptes pirinenques del segle xv p. p. Brunel (Alta Garona, més aviat llgd. que gc.) tres vegades definit «fermer, boucher» en el glossari, i en particular aquí es tracta de 'tancar o cicatritzar un trauma': «serà guerit, mas que sian *tancat* li trauc» (§ 424, p. 57).

Com es nota ja en els textos medievals d'Occitània, l'àrea d'aquest mot allà no és de totes les terres d'Oc: avui no és gaire o gens gascò, car aquí és *barrà* el que s'usa (ja a la Vall d'Aran, si bé a la part alta d'aquesta no és inoít en l'ús particular de *tancà* 't bestià'), però fins al Bearn segueix *barrà* com el terme gascò (quelcom de *tampà*, *restancà* en derivats, molt menys, i ja no són el mateix). Sembla haver estat sempre estrany a l'«occità-Nord» que diuen (dellà de la isoglossa *ka/ča*), car el fet és que *tanchar* (si no és algun cas de grafia *ch=k*) sembla ser sense exemples antics ni moderns. Per a algun altre derivat gascò, escàs i poc important, V. infra, en els DERIVATS.

En contrast amb la poca freqüència i matisos especials amb què es presenta el mot en les altres fonts occitanes, i la quasi-absència en els trobadors, és conspicu el gran ús que en fa el nostre Cerverí (--- 1255-1287 ---) on en podríem citar una bona dotzena d'exs. (ja n'hem vist un), i en ell el sentit és simplement el del ll. *claudere*: «--- / e vey del lis - pel camp cazer la branca / --- / que tan com liss' - obre la boqu' e *tanca*, / fina -l pus fort e -l pus dreit torn' envers» (12/68, estr. II), «si ben la boca non *tancam* / ---», «mal és rauba gardada / dins avol *tancadura*» ('en caixa mal *tancada*', poemes 112 i 108/107.29). Cerverí prefereix en general les formes al·lemosinades en *cha*, i no obstant mai no es llegeix *tanchar* en els seus mss., i al contrari la *k* hi està sovint assegurada per les rimas: sembla, doncs, que hi havia consciència que en aquest cas la variant en *cha* era inoída, perquè el mot no existia en l'occità-Nord.

En canvi sí que està ben representat en els dominis llenguadocià i provençal, en el sentit ample de tots dos. Ens ho mostren avui els glossaris dialectals, des de Tolosa fins als Baixos Alps. Tol. «*tancà*: fermer,